

Nr 166

Av herr Sjönell, om en mera tidsenlig utformning av reglerna om gäldränta.

I 9 kap. 10 § handelsbalken finnes upptagna de svenska bestämmelserna om gäldränta. Stadgandets innehåll uttryckt i enkla ordalag är följande. Om ränta icke utfästs, skall gäldenär betala 5 % årlig ränta om bestämd förfallodag icke angivits och 6 % årlig ränta om bestämd förfallodag angivits. Dessa räntesatser bestämdes år 1905 och har därefter icke ändrats. Köplagen, som också är från 1905, hänvisar genom sin 38 § till nyssnämnda stadgande i handelsbalken; då en köpare underlåter att i tid erlægga köpeskilling, har han att betala ränta efter samma grunder.

En icke skötsam köpare kan alltså genom att underlåta att gälda köpeskillingen i tid tilltvinga sig kredit under kortare eller längre tid mot 5 eller i värsta fall 6 % ränta. Den som i dag vill låna pengar t. ex. i bank får — även om han kan prestera fullgod säkerhet — normalt finna sig i att betala ränta efter ca 8 %. Den som icke betalar sin kvarstående skatt till staten i tid har att i vissa fall erlægga ränta efter 9 %.

Våra bestämmelser om gäldränta torde numera i icke obetydlig omfattning locka många till att onödigtvis föranleda rättegångar, något som de eljest skulle ha dragit sig för. Den som häftar för en hög köpeskilling — kanske från en långvarig affärsförbindelse — lockas att göra olika tämligen obefogade invändningar väsentligen av följande två skäl. För *det första* kan han räkna med att en tvist inför domstol tar lång och ofta mycket lång tid i anspråk. Den vinst han gör genom att disponera den oguldna köpeskillingen under tiden mot 5 eller 6 % ränta kan helt eller delvis uppväga de rättegångskostnader han kan bli ålagd om han tappar målet. Även om chansen till framgång i rättegången är minimal, blir risken under sådana förhållanden likväl värd att tagas. För *det andra* kan han räkna med att motparten, som i egen rörelse med största säkerhet har och måste ha flerdubbelt högre förräntning av kapitalet än den lagliga räntan ger, på grund härav lätt kan tvingas att träffa för köparen förmånlig uppgörelse. Även om motparten är övertygad om han kommer att vinna framgång i en rättegång, blir han efter jämförelse mellan förräntningen på kapitalet i den egna rörelsen och den lagliga räntan benägen att likväl acceptera en förlikning, som snabbt ger honom större delen av det fordrade kapitalet tillbaka.

Som nyss nämnts göres i handelsbalkens 9 kap. 10 § skillnad mellan det fall att bestämd förfallodag angivits och det fall då så icke skett. Någon

rimlig motivering till att göra en dylik skillnad torde icke finnas, vilket också påpekats i Alméns kommentar till köplagen (not 5 i kommentaren till § 38 i samtliga upplagor).

I köplagens 1 § stadgas att köplagens bestämmelser skall lända till efterrättelse, såvitt ej annat är uttryckligen överenskommet eller eljest må anses avtalat eller ock följer av handelsbruk eller annan sedvänja. Det är emellertid ytterst sällsynt att avtal träffas om dröjsmålsränta. Något handelsbruk eller annan sedvänja torde heller icke ha utbildats beträffande dröjsmålsränta utom i vissa undantagsfall.

De ålderdomliga bestämmelserna om ränta i handelsbalken kan knappast anses lämpade för ett modernt samhälle. Såsom en tänkbar ändring av våra regler om ränta kan föreslås de inom entreprenadjuridiken gällande Svenska teknologföreningens allmänna bestämmelser. § 23 i dessa bestämmelser stadgar, att då likvid ej sker inom föreskriven tid entreprenören tillförsäkras ränta, beräknad efter en räntesats som med 2 % överstiger Sveriges riksbanks gällande lägsta växelränta.

Med hänvisning till ovanstående hemställes,

att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t måtte anhålla om utredning och förslag till mera tidsenligt utformade regler om gäldränta.

Stockholm den 25 januari 1965

Bengt Sjönell